

Musik och släktforskning

Inledning

Släktforskning kan liknas vid att lägga pussel. Varje bit bidrar till helheten. Ibland kan en bit tyckas obetydlig, men kan tillsammans med andra ge lösningen på ett problem. Ibland kan en bit sökas utanför det område där man brukar hålla sig. Kan t.ex. musik bidra till släktforskning? I det följande skall jag redogöra för vad man med tur kan hitta där och hur man på oväntade vägar kan få kännedom om gäckande förfäder.

En kväll i juli 2001 gick jag till Societetsparken i Varberg, som inte ligger långt från mitt hus, för att lyssna på den musik som spelas varje kväll under semesterperioden. Just den kvällen var det min gamle klasskamrat Malte Krooks band KAL som spelade och sjöng. Bl.a. sjöng de gamla sjömansvisor. Det hela uppskattades mycket av de många åhörarna. Efteråt sökte jag upp Malte och pratade en stund. Han berättade då att han börjat släktforska. I min bok "Havet var vårt liv" hade han upptäckt ett namn som han kände igen från sina visor. Det var båtsmannen Anders Eriksson Flöja. Mellan sonen Gabriels födelse 1719 på Kalven och Anders död 1744 hos sonen på Hälsö var hans öden okända. Men Malte sade: "Jag vet var han höll hus då!"

Jag fick nu veta att Anders Flöja var matros på det ostindiska fartyget Stockholm, vilket mellan december 1737 och juli 1739 gjorde en resa till Kanton i Kina och tillbaka. Efteråt skrev Anders en visa, "Kom lustig Camerater", om resan. Den publicerades första gången 1740. Anders Flöjas visa innehöll ursprungligen 57 strofer och kom ut som skillingtryck i nio upplagor till 1802. Den anses vederhäftig vad gäller fakta, med en färgrik beskrivning av resrutten, fjärran länder och navigation. Visan kompletterar de mera kända berättelserna av skeppsprästerna Wallenberg och Osbeck, vilka skrevs senare. Flöja skrev inte bara en sjömansvisa, utan även den svenska versionen av visan "Till Österland vill jag fara". Den finns nu, liksom "Kom lustig Camerater", hos Öckeröarnas släktforskarförening.

Vår matros hade tydligen en diktarådra. Det skulle man av övriga källor inte förvänta sig av en båtsman med anknytning till Öckerö socken. Vem känner till någon mer sådan på 1700-talet? Malte berättade att han hämtat sin visa av Anders Flöja från en bok om sjömansvisor ("Sjömansvisor", red. Monica Lantz). Jag har nu lånat hem och läst den. I boken skildras sjömanslivet i poetisk form. Det innebär att vissa detaljer överdrivs och förvrängs, men andra detaljer är verkliga och ger ytterligare en dimension till våra förfäders liv. Det var mycket vanligt att man sjöng visor medan man seglade för att få mer energi att hala i rep och för att få en ökad sammanhållning ombord. Sånger om förlisningar förevigade människor och fartyg som förolyckades. Andan och innehållet i visorna ger en bild av sjömännens och deras familjers glädjeämnen och sorger. Denna och andra böcker om sjömansvisor och andra visor (t.ex. om lotsar) är väl värda att studera för att berika kunskapen om den tid de handlar om.

Jag har nu fått hem en kopia av originalet och skrivit rent visan med modern stil. Ursprungligen användes den tyska stilen, vilken med den tidens tryckteknik och överföring via mikrofilm och xeroxkopiering gör tolkningen av vissa delar svår. Dessutom försvåras läsningen av diktarens poetiska frihet att ändra på ord för rimmets och rytmens skull, liksom att det rör sig om ålderdomliga begrepp inom sjöfart och geografi. Med reservation för någon liten feltolkning lämnas här nu en utskrift av visan i sin helhet.

Kom lustig Camerater

A.E. Flöja 1740

Kom lustig Camerater
Kom lustig med oss nij
Wi mötas på Paraten
I morgon klåckan tij
Kom med oss Jonas Holm
Så tar wi oss en hyra
På skeppet Stad Stockholm.

2. Ingen lides på kiöhlen
Som hyras wil för man
Som ei kan gå til drillen
Och taga roor i hand
Men är det en bra karl
Så kan han det nog lära
För'n resan ändat är.

3. När Syd-Ost begynnar kylla
Och Lotzen är ombord
Och så Merssegel fylla
Så går en man til Roor
I HErrans JESu namn
Directe ut om buskär
Far wäl o Fädersland.

4. Wi går genom Kattegatten
Directe för en slår
Så får wi Pater Noster
Alt om vår styrebord
Cursen är Nord Nord Wäst
At wi passera Skagen
Som mången man har qwäst.

5. Så ändra wi vår kosa
När Skagen är förbi
Så får wi Linders Nosa
I Wäster til at sij
Den må wi run förbi
Vår Herre Gud oss lotza
Nu och i allan tid

6. Förbi the bergen höga
Som kallas Lanners Näs
Der får wi Nordsjön plöga
Förutan löf och gräs
Så stäfwen emot Norr
De Norska klippor höga

Har wi om styrebord.

7. Den Skotska kusten grymma
Wi hafwa om bakbord
De fuhla Mahle strömmar
Som sträcker sig i Norr
Wi lemna i sitt stånd
Den breda Kattenosa
Hon lycktar Skottars land.

8. Far wäl du lilla Skottland
Med tina många Öör
Om wi går Norr om Hetland
Det råder vår Commandeur
Doch kan man komma fram
Mellan Skotland och Hetland
Är nog en breder gång.

9. Far wäl du kalla Hetland
Fuhlö och Faierhil
Samt Iseland och Fährö
Och sniöda Häckenfiäll
Runna och så Barrö
Nu komma wi på Rymden
Den stora Wäster siön.

10. All bannor och all swordom
Skal icke brukas här
Ingen lides om borde
Som Guds förgäten är
At han i hwarje stund
Med eder och med bannor
Missbrukar så sin mund.

11. Wi surra våra anckar
och drellar med vårt roor
Wi föra våra tanckar
Til Gud i högden bor
Det stora Ocean
Det har wi nu för stäfwen
I Herrans Jesu namn.

12. Europa berg och dahlar
Wi skyndar oss ifrå
Vår Styreman uthalar
Nu sina saker små
Sitt krumma Kryssgewähr

Han sätter öfwer nosan
Och ser hwad klockan är.

13. Han har logg och linia
På Inventarium
Ther til qvadranter fina
Sitt Astrolabium
Gradstücken är ock god
Intil wi nalkas Linien
Och Pick Canari fot.

14. Han har ock Kort och Passar
Solglas som äro god
Så ock Pägale Compasser
Pläischalen är ett fot
Han har der på förstånd
Om vår Compass han liuger
Så corrigerar han.

15. Sin Dicklinas af Solen
Han söker klockan tolf
Distancien från Polen
Der skrifwer han ett noll
En Söder Diclinas
Adderar han til högde(n)
Och låter sedan dras.

16. Summan han subtraherar
Från nittios compliment
Resten han presenterar
Den högden pertinent
Så har han Poli högd
Med Söder Diclinatie
Och är så der med nögd.

17. Solen benorden Linien
Så är det icke så
Den Diclinas wi finnen
Skal då från högden gå
Sedan från nittio rätt
Han resten subtraherar
På förbemelte sätt.

18. Han skiuter stora Hunden
Cyrus en stierna stor
Är sexton Grader bunden
Söd om vår Eqvator
Fierton minuter mehr
Så gör han ock med Rigel
Ett lustigt plaiser.

19. Castor som Polux broder
War födde af en Mor
De wachta uppå Polen
De wachtar två i Norr
En mäckta dryg distantz
Der från til Orionen
Och wågen sin Balantz.

20. Den Jungfru täck och blider
Som axet har i hand
Hon kommer på de tider
Til vår Meridian
Och uti högden bor
Nio Grader en halfwer
Besiden Eqvator.

21. Om någer det åstundar
Hwar som rätt Linian är
Den förste af tre Kungar
Han fölier henne när
Som kallas Fregge Råck
Har du den i Zeniten
Så är detta alt nog.

22. Den täcka Venus snälla
I morgonråden bor
Påminner Botz-Gesäller
At göra bön och Chor
O Gud bewara oss
Från de Orcaner grymma
Och så från Abrålhos.

23. Den röda Martis snälla
Är Aftonstierna vår
Hon synes mäst om qwäller
Uppå hwart annat åhr
Hon oss påminna skal
En aftonbön at göra
När dagen lycktas all.

24. Wil du Planeter känna
Så achta grant uppå
De flamma ei och bränna
Som de Fixstiernor små
Så kännas de nu bäst
Saturnus är den högsta
Och Månen går oss näst.

25. Wi måste något lära
På denna resan stor
Och kosten ei förtära
Som råtter aller koor
Ty frågan den är fri
I sådana tilfällen
Om hon är höfwelig.

26. Det kan ock så tilbära
När wi kommer igen
At Kungen wil oss ähra
För widt befarne män
GUD han bewara wäl
Så bedie wi i bönen
Både morgon och qwäll.

27. Wi måst ei längre titta
På Himlens Firmament
Wår Styreman i hytta
Med Sinus Compliment
Alt efter sitt behag
Han tar sin Instrumenter
Och kommer förr en dag.

28. Först skiuter han åth Solen
Och sätter så en Prick
Sen räknar han från Polen
Och kallar det Bestick
För högden Fyratijo tre
Och fyrtijo mihl benorden
De Capo Finstere.

29. Söden och Söd til Wästen
Wi hålla nu uppå
At wi för hela resten
Madera kan uppnå
Och med en Södergång
Emellan Teneriffa
Och så Canari gång.

30. Det kan ock så tilbära
Det faller icke så
At wi stora Madera
För strömmen kan upgå
Så går wi Wäster om
Och lemnar Landserotta
Uti sitt förra rum.

31. Der möter oss Passaten
Som faller contra nos

Och följer oss grassatum
In emot Abrolhos
Är en Nord Ost Passat
Och seglar up Capverde
Der dag så lång som natt.

32. Från Capo Cap de Verde
Söd Ost de Ostens gång
Til des Söd West Passaten
Han tager oss i famn
Sen stäfwen i en Söd
Til des Wäster Passaten
Han gör med oss ombytt.

33. Wi ändra tå wår Cosa
Och seglar en Söd Ost
Tils Taveln berges Nosa
Den synes i Nord Ost
En Österlige led
Til sex och trettio Grader
På Söderlige bredd.

34. Goda förhoppings udden
Cap det goda Hopp
Der blåser såsom pucken
Och reser hafwet opp
Som mången säja wet
På trettijo fyra Grader
Och Söderlige bredd.

35. På sex och trettijo Grader
När Capo är förbi
Skal Österlige seglas
Uti så långan tid
Wäl åtta hundra mihl
Så får wi land van Endracht
Ho detta weta wil.

36. På siu och tiugu Grader
Och Söderlige bredd
Der få wi landet Endracht
I Norden til at sij
Om der sig händer så
At winden och så strömmen
Ei håller oss der frå.

37. När landet Endracht släpper
På tiugu Graders bredd
Ligger der Trials klippor
Som mången gör förtret

På Söder Poli högd
Om någon thessa råkar
Så blir han oförnögd.

38. När tusend mihl passerat
Från Cap de goda Hopp
Så blir wi transporterat
Direct Strat Sunda op.
Men går wi bättre Sör
Det står i hans behage
Wår goda Commandeur.

39. Besiden landet Endracht
Är en perikel gång
För bänckar och för klippor
Til några hundra mång
Der brukar wi vårt loo
Wäl sex och flera mihlar
Om någon wil mig tro.

40. Det fuhla Mouson blåser
Och gör oss stor bravat
Levanter och Travater
De dundra dag och natt
Begyinner först uppå
November och December
De Winter Månad två.

41. Wår Cosa wi begynna
På sex och trettijo Grad
Och oss alt Söd Ost skynda
Til fyratijonde Grad
Uppå den Södra bredd
Den Cursen bättre Nordlig
Som jag det säja wet.

42. De många Kungariken
Som finnes på den ort
Den kan jag ei beskrifwa
Uti en summa kort
Den Stora Moguls land
Är sextijo dyngs seglasie
Som jag det säja kan.

43. Sumatra och Surasia
En stor widlöftighet
Bantam och Magdagaschar
Är mycket lång och bred
Det stora Aracan
Malbara och Bengala

Som äro hedna land.

44. Celebes Coromandel
Der växer mycket Ris
Der brukas en stor handel
Alt för en billig pris
Arak och Indigo
Den Helgedom de hafwa
Det är en hwiter Koo.

45. De Elephanter dryga
Som der i landen går
De är fem alnar höga
Och hafwa stora låhr
Kan bära femton man
Det såg jag i Bengala
Och så i Arakan.

46. Persia och China
Med stora Riket Siham
Japan och Tartaria
Der bor den stora Cham
Guina kom iglöm
Der bor de Hottentotter
Är lik de trollen grym.

47. En Million af Eyland
Jag nog upräkna kan
Förutan lilla Ceilan
Är stor som Engeland
Formosa lika så
Som ligger under China
Tijt wi nu ärnar gå.

48. The swarta Crocodiller
Som menniskian förtär
De Tigerdiuren willa
Som intet bättre är
Så ock de Leijon starck
Som lurar uppå folcket
I skogar och i marck.

49. Rinoceres den bruna
Han sliper sina horn
Så ock de willa hundar
Samt med den snälla Lo
De Babianer stor
Så ock de snöda Drakar
Som uti skogen bor.

50. Den Cobrakabel ormen
Som dödar mången man
Den snöda Scorpionen
Som är i samma land
Så ock de Tusendben
Samt med de stora ormar
Som sluka folcken in.

51. Der Cocus bommar prålar
Och gör en himmel grön
För Solens heta strålar
Är det en skugga skiön
Det är en ädel bom
För kläder och för föda
Så ock för läkedom.

52. Och de Muskåttebommar
Som uppå Bantham stå
De bära Muskåtte blommor
Alt kommer der ifrå
Neglikor och Canel
Pissang och Calibaster
Och mera godt der til.

53. Jag må ock ei förglömma
Den dyra ädla spis
Som alla land berömma
Som wi här kallar Riis

En himmelsk gåfwa stor
Som växer i de landen
Der Hedningarna bor.

54. Ei kan min penn´ beskrifwa
Guds goda gåfwor all
Som han har täcks dem gifwa
Ymnogdt i tusend tahl
Dock känna de ei han
Utan det alt tilskrifwa
Sin grymma Afgud Rahm.

55. De har ock flera Gudar
Som jag ei nämna kan
Jakan och Bizlipuzli
Den fierde det är Skam
Amok och andra fler
Är giorde utaf gypsen
Och bakat utaf leer.

56. Gudi ske pris och ähra
För sin barmhertighet
Som giorde oss den ähra
At wi har bättre wet
Wi också bedia här
Gud wille dem uplysa
Som så förblindat är.

57. Gud fägne Commandeuren
Hwar redeliga siäl
Som fahr på denna kiöhlen
Det gå dem altid wäl
Gud fägne en och hwar
Det önskar Anders Flöija
Som Versen skrifwit har.

Kommentarer strof för strof

1. *Paraten* har jag inte lyckats förklara. *Jonas Holm* kan vara en uppdiiktad person för att få ett rim till Stockholm, men kanske han är identisk med styrmannen Johan Holm (död mellan 1755 och 1759), vilken nämns i Västra Hisings dombok 1759 som panthavare av frälshemmanet Bur i Torslanda socken. Fartyget *Stockholm* gjorde en av Ostindiska kompaniets första resor, sannolikt den fjärde. Det gick sedan under utanför Shetlandsöarna (1745).
2. *Drillen* är styrinrättningen med rodret och möjligen en beteckning för hela styrplatsen.
5. *Linders nosa* (*Linnars Näs* i strof 6) är Lindesnes, den sydligaste spetsen på Norge, en känd navigationspunkt för alla sjöfarande på den tiden.
7. *Mahle strömmar* är inte helt säkra. Placeringen i visan tyder på att de skall finnas utanför Skottland. Malte har emellertid en bättre förklaring, som jag här lämnar, delvis ordagrant. Att det skrivs med inledande versal behöver inte betyda att det är ett egennamn. I stället kan det syfta på de ökända strömmar som finns utanför norska kusten och som sträcker sig uppåt Lofoten. Ordet "malströmmar" betecknar en "vattenvirvel i trånga havssund orsakad av motgående strömmar". Här citerar Malte "Främmande ord", Prisma. *Kattenosa* är en försvenskning av det skotska området längst i nordost, vilket heter Caithness.
8. *Hetland* var det normala sättet att skriva Shetland.
9. *Fuhlö* och *Faierhil* är öarna Foula och Fair Island som man måste hålla undan för i farleden söder om Shetlandsöarna.
10. *Häckenfjäll* är vulkanen Hekla på Island. *Runna* och *Barrö* är öarna Rhum och Barra i farleden sydost om Hebriderna. Det kan betyda att man gick skyddat i den långa farleden innanför Västra Hebriderna.
12. *Kryssgewähr* kan vara glasögon enligt ett antagande i boken. Ordet finns inte med i SAOL. Malte har dock hittat en annan förklaring i "Sång under segel" (Sigurd Sternvall, Albert Bonniers förlag, 1935). I denna bok finns en kortare variant av "Kom lustig camerater" med annan melodi, "Kom lustigt, mina bröder". Som förklaring står där efter visan: "Kryssgeväret som omnämnes i sista versen är ett av de gamla observationsinstrumenten av trä, som var i bruk under 1700-talet".
13. *Astrolabium* var ett instrument att mäta himlakropparnas höjd över horisonten med.
- Pick Canari* måste vara vulkanen Teide på Teneriffa. Den kallas Pico de Teide och syns väl först av allt, när man närmar sig Kanarieöarna till sjöss.
14. *Pägle Compasser* är pejlkompasser, som används att ta ut bäringar med. *Pläischalen* är svårt att tyda. Enligt visboken kan det vara ett korrigeringsinstrument till kompassen.
15. *Dicklinas* är avvikelse från en kurs (deklinations).
16. *Compliment* är den vinkel som utfyller en given vinkel till 90 grader (cosinus). Se även 27.
17. *Benorden* betyder antagligen norr om. Se även nedan (20). *Linien* var ett vanligt uttryck för ekvatorn.
- 18-24. *Cyrus* betyder väl Sirius. I dessa strofer nämns flera andra stjärnbilder; Stora hunden, Rigel, Castor och Pollux, Orion, Vågen och Jungfrun. *Tre kungar* och "*Fregge Råck*" har jag inte lyckats klara ut. Av planeterna är det bara *Martis* (23) som är svår att förstå. Både Venus och Merkurius kan vara antingen morgon- eller aftonstjärna. Merkurius syns med långa mellanrum, vilket stämmer med visan, men det är ju mars som är den röda planeten, och den heter *martis* på latin. *Plaiser* måste vara inlånat från franskan, plaisir=nöje.
20. *Besiden* är vid en första anblick svår att förklara. Kan det vara ett sjömansord med en blandning av engelska och svenska, kanske holländska? I så fall kunde det betyda "vid sidan om" eller "förbi". Mera sannolikt betyder det "söder om". Jag har fått fram detta genom likheten i konstruktionen med det ovannämnda "benorden". Se även 39.

22. *Chor* betyder korum, andaktsstund till havs eller i det militära.

28. *Capo Finstere* är Cabo de Finisterre, Spaniens nordvästligaste hörn, som man passerar efter Biscayabukten. Finisterre betyder ordagrant jordens slut (jmf Land's End i England).

29. *Canari gång* måste vara passagen väster om Gran Canaria, även om förf. sedan i strof 30 nämner "Landserotta"=Lanzarote. Det var samma väg som Friedericus Rex Sueciae tog ett par år innan.

31. *Contra nos* är latin för "mot oss". *Grassatum* är ett egendomligt ord. Möjligen står det "graffatum". Bokstäverna s och f är mycket lika i den här stilen, men s passar bäst: Grassatim betyder enligt SAOL kringströva på gatorna under stoj och glam (användes i fråga om studenter). Kan stämma med betydelsen här. *Abrolhos* är ett ovanligt ord, men går att hitta i en världsatlas. Det är en ögrupp utanför Brasiliens kust norr om Rio de Janeiro. Vad har detta med en ostindieresa att göra? Jo, det var så att man efter att ha passerat Afrikas västra utskjutande del måste segla mot sydväst ner mot Brasiliens kust för att fånga upp Passaden till Godahoppsudden.

35. *Endracht* har varit omöjligt att finna som namn på en ö. Ordet är klart holländskt och måste avse en ö eller ögrupp på vägen mellan Godahoppsudden och Sundasundet, närmast det senare, och norr om kursen. Det finns i alla fall inte i vanliga nutida kartor eller uppslagsverk. Öarna Amsterdam och St Pauli passerades av ostindiefararen Friedericus Rex Sueciae ett par år tidigare, men de ligger inte ens halvvägs mellan Godahoppsudden och Sundasundet och mycket längre söderut (på cirka 37 grader sydlig bredd), så att de måste ha siktats i söder och inte i norr. Vi kanske ändå kan få hjälp av dagboken från ovannämnda fartyg. Låt oss se vad vi kan finna! Först den 5 augusti från 24.40 grader: "...wi ej woro långt ifrån landet Nova Hollandia kallad, som hafwer åtskillige utom sig swåra klippor och sand-reflar". Dagen därefter passerades Stenbockens vändkrets på 23.30 grader. Den 8 augusti på 19.25 grader: "...passerade några klippor som liggia utföre Nya Holland, fast wi dem ej blefwo warse, ej heller fingo grund medelst lodande". Med ganska stor säkerhet var detta samma plats, varför vi nu har fått veta läget och att Nya Holland och Endracht sannolikt var identiska. Vi får nog också räkna in Trials klippor i detta område (37). *Mihl* kan betyda landmil, samma som nu. Det stämmer då med avståndet mellan Godahoppsudden och Sundasundet. Se även 38.

37. *Trials klippor*: Här gäller samma som för landet Endracht ovan, men det är inte lika typiskt holländskt.

38. *Strat Sunda* är Strait Sonda, Sundasundet, sundet mellan Sumatra och Java, som man oftast passerade på väg upp mot Kina.

39. *Perikel*=farlig (jmf spanskans peligroso). Denna strof borde kanske kommit före 38.

40. *Levanter* och *Travater* är något egendomliga ord. Levanten brukar betyda främre Asien, särskilt Turkiet, men kan också betyda östanvind. Kanske det används så här i överförd bemärkelse, även om man nu på fartyget är långt öster om ursprunget för denna östanvind. Kan ju stämma med betydelsen här att dundra dag och natt.

42. *Stora Moguls* land är Indien.

43. *Surasia* är inte helt klart. Man kan hitta liknande ord i atlasen; Surat i Indien, Suran i Vietnam och Surabaya på Java. Jag håller på Surat i Indien. *Bantam* är nuvarande Banten på Java vid Sundasundet. *Magdagaschar* borde inte vara svårt att härleda, eftersom förf. blandar och ger utan någon strikt ordning. Snarlikt och närmare Sundasundet är annars Makassar på Celebes. *Aracan* (nu Arakan) är Burmas västkust, *Malbara* (nu Malabar) Indiens västkust, och *Bengala* (Bengalen) området kring Bengaliska viken.

44. *Coromandel* bör stå med ett komma efter ön Celebes i Indonesien, då dessa inte hör ihop. Det avser Indiens ostkust. *Arak* är arrakskryddan, som var mycket efterfrågad och användes i bl.a. punsch. *Indigo* användes t.ex. för att färga tyg blått med (fortfarande i bl.a. jeans).

46. *Siham* är det gamla namnet för Thailand. *Tartaria* kan betyda Ryssland. *Cham* borde inte hänföras till de närmast uppräknade länderna, om det är samma som Kama, en Indisk

kärleks gud. *Guina* kan vara Guinea på Afrikas västkust, även om hottentotterna egentligen levde längre söderut. Möjligen avser det Nya Guinea, där papuanerna kan ha förväxlats med hottentotter.

47. *Eyland* bör betyda ö-land och skrivs så för att rimma med *Ceilan*=Ceylon, nuvarande Sri Lanka.

49. *Rinoceres*=noshörning (jmf eng.rhinoceros).

52. *Pissang* eller pisang kallade man bananer då.

54-55. De olika gudarna kan delvis härledas. *Rahm* bör vara Rama, en inkarnation av den indiska Vishnu, och *Jakan* bör vara Jagannath, ett av flera namn på guden Vishnu. *Skam* är möjligen Skanda, en indisk krigsgud. Bizlipuzli och Amok har jag gått bet på.

Twenne nya Andeliga

Wisor

Then förra

Huru then andeliga Bruden,
Then heliga Christeliga Kyrkan
Frögdar sig i Andanom öfwer Fräl-
saren och Brudgumman Chri-
sto, utdragen af then hel-
ga Skrift,

kan sjungas som: Jag är en främling bland (er)

Tryckt i ÖREBRO, År 1768.

Til Österland wil jag fara,

Ther bor aldrakjärasten min,
Öfwer berg och djupa dalar,
Alt under så grönan en Lind.

2. Alt för min kärestas hydda,
Ther står två trån så grön,
Som altid äro beprydda,
Med frukter som lukta så skön.

3. The grönskas båd´ winter och sommar,
I lundenom ther the stå,
Thet ena bär MuskotteBlommor,
Thet andra har Neglikor uppå.

4. Ther är ock en Hage planterad;
Efter et högt förstånd,
Med trä och örter förmerad,
Som jag ej beskrifwa kan.

5. Jag måste ock icke förglömma,
Then sköna Christalle flod,
The lefwande wattuströmmar,
Som fuktar the träernas rot.

6. I medio af then Hage,
Ther står en lifsens Bom,
Bär tolf slags fruckter å rade,
Och löfwet är läkedom.

7. Thess fruckter är som lustgårdars,
Beprydat med härliga lucht,
Med Nardus, Saffran och Calmus,
Som gifwa en härligan lucht.

8. Ther står ock hälsobrunnen,
En lefwande kjälla klar,
Hwars like icke är funnen,
Som Salomo skrifwit thet har.

9. Min själ tu gör tig redo,
Then samma vägen at gå,
Öfwer berg och torra hedar,
För´n natten faller oss på.

10. Jag sökte om natten långa,
Alt om then mörka qwäll,
I sängena min then trånga,
Then älskat har min själ.

11. Jag sökte af alt mitt sinne,
Och fant honom icke ther,
Hwar skal jag honom nu finna,
Som min själ hafwer så kär.

12. Jag drog nu på mina kläder,
Och stod up af min säng,
Jag sökte på gator och gränder,
Och fant honom icke igen.

13. Uti et sådant tilfælde,
Som jag nu søkte få,
Mig funno the Wächtere snälle,
Som kring om stadenom gå.

14. Hör mig I Wächtere-Männer,
Som mig nu möten här,
Har I icke sedt then wännen,
Som min själ hafwer så kär.

15. Jag gick dock litet längre,
Alt om then mörka qväll,
Ther fant jag then som fågnar
Och älskat har min själ.

16. Jag fattade honom med gamman,
Och förde honom med mig fram,
Uti min moders kammar,
Och wille ej släppa honom.

17. Min wän är röder och hwiter,
Utkårad bland tusend i tal,
Som morgonrådnans strimmor,
Och Månen i Ajalons dal.

18. En Lilja mellan bergen,
Ett blomster i Saron fin,
Han satte mig på sitt hierta,
Såsom en Signetes-ring.

19. HERRen, HERRen har gifwit,
En lärda tunga mig,
At jag wet med them tröttom,
At tala I rättom tid.

20. Han väcker mig hwar morgon,
Han väcker örat så,
At jag kan utan sorgen,
Hans ord så wäl förstå.

21. Huru lustig äro the fötter,
På bergen beboda fred,
Förkunna tina rätter
Pred(ika t)ina salighet.

22. En dag i tinom gårdom,
Är bättre än tusende år,
För oss här neder på jorden,
I Psalmen skrifwit står.

22. Han frälste min själ ifrån döden
Mina fötter ifrån fall,
Min ögon från tårar i nöden,
Thess GUD jag prisa skal.

24. Han lärde mig genom Propheten
Förstå sitt lifsens ord,
En kraft til saligheten,
Får hwar och en som tror.

25. Han hafwer mig förärat,
En bok och til mig sändt,
Then jag skal dagelig lära,
Thet Nya Testament.

26. Then boken skal jag wörda,
Såsom ett Lilium,
Hon lättar mig lagsens börda,
Thet helga Evangelium.

27. Han hölt mig under riset,
Och i Kors-Stolen så,
At jag skulle b(lifwa) wiser,
Och hans ord rätt förstå.

28. Han hafwer mig inskrifwit,
Mitt namn står i hans bok,
Sin lag i hiertat gifwit,
När som jag dopet tog.

Anders Flöjas diktarkonst

Jag skall här våga mig på en liten analys av Anders Eriksson Flöjas diktarkonst. Att han skulle ha varit med på resan är väl säkert enligt tidsangivelser och försättsblad till dikthäftet (se bild). När han levde hade det annars gått flera resor till Ostindien, så att han hade kunnat läsa hur det gick till på en resa utan att själv vara med. En av resorna (den tredje) beskrevs i en dagbok av Bengt Montan, skeppspräst på "Friedericus Rex Sueciae". Detta fartyg var ute 1735-36, och där var Olof Sörensson på Björkö Ryd med (Per Nordtmans ene måg).

Flöjas visa utelämnar helt vistelsen i Kanton i Kina. Reseskildringen slutar egentligen redan med strof 41 mitt i Indiska oceanen på väg mot Sundasundet. Han lägger i stället stor vikt vid navigation, stjärnbilder, vindar, djur, växter och geografi, i många fall utan direkt samband med resrutten, som en allmän uppräkningslista av vad han vet om världen. På så sätt är den väl inte den bästa reseskildringen. I dagboken från Friedericus Rex Sueciae skildras den fortsatta resan upp till Kanton, liksom befolkningen på väg dit och de kinesiska handelsmännen som kom ombord. Flöjas visa har ändå sitt värde som en skildring av vissa delar av en av de första ostindiefärderna med svenska skepp. Den ger en inblick i tidens kunskap och tänkesätt och har en direkt anknytning till Öckerö socken genom författaren själv.

Poesin kan väl synas amatörmässig och ojämn, men är konsekvent uppbyggd med sju verser i varje strof och med rim på varannan rad (utom den åttonde som "fattas"). Rimmen är både bundna och fria. Flöja kan ändra på orden så att de rimmar (strof 3; *kylla*), men han kan också använda orden som de är, så att det bara blir fonetiska rim (strof 14; *god* och *for*). Några till synes felaktiga rim kan vara riktiga om man tar hänsyn till den tidens uttal och dialekt, t.ex. i strof 2 "karl"="kär"(hårt k), strof 6 "norr"="nor" och strof 7 "stånd"="stann" och "land"="lann". Läsaren kan säkert hitta fler sådana ställen.

Ofta blir det en rytm i stroforna, som gör dem möjliga att sjunga, men ibland måste betoningen ändras för rytms skull (strof 2; *Ingen lides på kiöhlen*). Flöja verkar inte alltid lyckas helt (strof 4; *Wi går genom Kattegatten*, där det är en stavelse för mycket, även om Malte säger att det går bra, om man tar "Wi går" som en upptakt, och lägger betoningen på "ge" i "genom"). Dock är vissa strofer mycket bra (t.ex. 5, 12 och 45, och den första och sista rent mästerliga).

Man har tonsatt dikten enligt "En visa vill jag sjunga, om tal i skriften finns". Jag hänvisar till noterna för den som är musikalisk. Han har sjungit den många gånger och säger att melodin inte liknar någon nu känd. Hela visan tar enligt Malte cirka 15 minuter att sjunga, varför den oftast kortas av. Den är lättsjungen och fin och bidrar till att höja värdet av visan ännu mer. Kanske Anders Flöja också var musikalisk och sjöng och spelade på krogarna i Göteborg, innan han flyttade ut till Hälsö. Där blev han säkert en intressant person med sin bakgrund som ostindiefarare.

Några biografiska kommentarer om båtsmannen skall till sist ges här. Han uppges vid dödsfallet 1744 2/6 ha varit 71 år gammal. Åldern anges så exakt, att man kan tro att han var född i Öckerö eller Torslanda socken. Som jag skrev i min bok skulle namnet Flöja kunna betyda att han kom från Flögen i Solberg, men det kan hända att han tog sitt namn efter ordet "flögen" som betydde "vimpeln". Det kan bli svårt att reda ut vilket. Mellan 1719 och 1744 kan Anders ha bott i Haga i nuvarande Göteborg, eftersom sonen Gabriel kom därifrån vid sitt giftermål 1743 27/2. Anders ålder förefaller ha varit något hög vid ostindieresan, 64 år. Det är väl ändå ingen omöjlighet. Genom sonen Gabriel har Anders Flöja gett upphov till många förr och nu levande ättlingar på öarna och annorstädes, bl.a. Utter-Anders på Rörö och Gottfrid Börjesson på Hönö Heden. Se bifogade översikt över de äldsta generationerna.

Anders Flöja och hans ättlingar

Bearbetning av databas i Holger

Familj 1

Anders Eriksson Flöja, född 1673, död 1744 2/6 på Hälsö, Öckerö sn (O). Sjöman, poet i Göteborg, Haga sfs (O).

- Kan ha kommit från Flögen i Solberga sn, där namnen Erik och Anders var representerade under rätt tid på 1600-talet. Men då det rör sig om en båtsman kan namnet även ha kommit från ordet för vimpel.
- Kan ha varit bror till Olof Eriksson på Österöd i Torslanda sn, då denne var fadder vid Gabriels födelse.
- Nämns först på Kalve Tånge 1719-20 (mtl) och sedan inte förrän vid dödsfallet 1744.
- Under åren däremellan (1737-39) varit med på en resa till Ostindien med skeppet Stockholm. Publicerade 1740 en dikt, en s.k. loggboksvisa, om resan. Översatte även psalmen "Till Österland vill jag fara" till svenska.
- Hustrun okänd. Övriga faddrar 1719 kom från Björkö Västergård, men det har inte gått att få fram samband med Anders eller hustrun.

Barn utan känd moder:

Gabriel Andersson, född 1719 19/2, se familj 2

Familj 2

Gabriel Andersson (från familj 1), född 1719 19/2 på Tången, Kalven, Öckerö sn (O) död 1771 9/6 på Hälsö, Öckerö sn (O).

- Anges vid giftermålet 1743 vara hemmahörande i Haga (i Göteborg).
- Död av lungshot. Bouppteckning 1771 2/10. Hade då barnen Anders, Erik och Britta.

Gift 1743 27/2 i Öckerö sn (O) med

Anna Toresdotter, född 1720 26/11 på Hälsö, Öckerö sn (O), död 1765 8/10 på Hälsö Öckerö sn (O).

- Man hade också ett dödfött barn 1755 18/5
- Död efter att ha legat i ett år med "magesiuika och upkastning".

Gift 1766 28/12 i Öckerö sn (O) med

Britta Andersdotter Hedström

- Anges vid vigseln ("Britta Hedström") komma från Masthugget i Göteborg.
- Nämns som fadder 1768 ("Börta Hedström"), men kan inte återfinnas i mtl efter makens död 1771.
- Kallas vid makens bouppteckning Börta Andersdotter. Ej återfunnen i Öckerö sockens dödbok.
- Vidare utredning nedan.

Barn i första giftet:

Erik Gabrielson född 1743 14/12 på Hälsö, Öckerö sn (O), död 1759 12/11 på Hälsö, Öckerö sn (O)

Anders Gabrielson, född 1747 13/7 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Gift 1773 28/12 till Bovik

Britta Gabrielsdotter född 1750 23/6, se familj 3

Olof Gabrielson född 1753 23/8 på Hälsö, Öckerö sn (O), död 1754 23/5 på Hälsö, Öckerö sn (O)

Erik Gabrielson född 1761 22/4 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Gift 1785 6/2 till Nolö.

Familj 3

Britta Gabrielsdotter (från fam 2), född 1750 23/6 på Hälsö, Öckerö sn (O), död 1822 2/11 på Hälsö, Öckerö sn

-Död av ålderdom

Gift 1770 16/12 i Öckerö sn (O) med

Anders Olsson född 1750 27/1 på Heden, Hönö, Öckerö sn (O), död 1818 1/11 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Död av ålderdom

Barn:

Gabriel Andersson född 1771 27/10 på Hälsö, Öckerö sn (O), död 1773 24/8 på Hälsö, Öckerö sn (O)

Gabriel Andersson född 1774 9/6 på Hälsö, Öckerö sn (O), död 1796 10/6 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Ogift

-Drunknade med två andra i öppen sjö utanför Marstrand

Anna Katarina Andersdotter född 1777 3/3 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Gift på Hälsö med I) Claes Larsson och II) Erik Andersson

Torger Andersson född 1779 13/11 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Gift på Knippla med Pernilla Johannesdotter. Anfader till Utter-Anders

Elin Andersdotter född 1782 12/6 på Hälsö, Öckerö sn (O) död 1782 15/10 på Hälsö, Öckerö sn (O)

Elisabet Andersdotter född 1784 10/6 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Gift på Hälsö med Olof Pettersson

Olaus Andersson född 1787 27/5 på Hälsö, Öckerö sn (O), död 1789 17/9 på Hälsö, Öckerö sn (O)

Olena Andersdotter född 1792 6/4 på Hälsö, Öckerö sn (O) död 1861 3/6 på Heden, Hönö, Öckerö sn (O)

-Att Olena var från Hälsö framgår bl.a. av vigselboken och hfl 1855-61.

-Bou finns 1861 12/7.

Olaus Andersson född 1795 8/5 på Hälsö, Öckerö sn (O)

-Gift på Hälsö med Olena Paulsdotter.

Källor

Sjömansvisor (i urval av svenskt visarkiv), red. Monica Lantz, Stockholm 1980

Brev från Malte Krook, Öckerö 2002 27/5

Havet var vårt liv, Henrik Karlsson, eget förlag, 1995

Något om Svenska ostindiska kompaniet, Henrik Karlsson, maskinskrift 1983

Svenska akademiens ordlista

Nationalencyklopedin

Nordisk familjebok, äldre upplaga

Henrik Karlsson, mars 2002

Tillägg 2021

Flöja och/eller Fluga

- m. **Anders Eriksson Fluga/Flöja**, först nämnd 1715 (förmögenhetslängden) som *båtsman* i Göteborg. Bodde då i Haga = rote 11, nr 41. Ägde hus för 80 daler och lösöre för 20. Sedan *skolmästare* i Haga, när hans barn NN begravdes 1718 31/1. Åter *båtsman*, *avskedad* och fattig, i mtl 1731-42. Bodde då i rote 11, nr 67, 69 och 70.
- h. **Maria Larsdotter**, död 1721 17/2 i Göteborgs Domkyrkofs, som Haga hörde till. Barn. NN, begravd 1718 31/3 i Göteborgs Domkyrkofs

Namnet Fluga kan ha uttalats som Flöja. Fluga uttalades dialektalt "Flywa", vilket ligger nära "Flöja" men kanske inte tillräckligt. Flöja förekommer ingenstans som rotenamn på Hisingen, Inland eller Orust-Tjörn. Men det kan hittas i kyrkböckerna från Solberg sn. Där finns gården Flögen som skrevs Flöja: precis så står det t.ex. i dödboken för 1706. Uttalet var säkert Flööja (tjockt l, långt ö och betoningen enbart på ö). Därför spekulerade jag i min artikel om att Anders kunde ha kommit därifrån. Med namnet Fluga kommer det i ett annat läge. Fluga som rotenamn förekom i Torsby socken, men ingen Anders Eriksson Fluga (1715 blev Anders Rasmusson Fluga i Inlands Södra härad fången i Danmark och ersattes 1716 av Anders Jacobsson Fluga). Jag har inte hittat det i rullorna för Göteborgs stad där Anders tjänstgjorde, men däremot i ickemilitära källor i samband med båtsmannen Anders. Vår båtsman Anders kallades Flöja med säkerhet bara 1740 som författare till dikten från den ostindiska resan och när han dog 1744. Kanske han tyckte att det var ett trevligare namn än Fluga. Även *sonen Gabriel* använde vid ett tillfälle tillnamnet Flöja. Det var i enrolleringslängden för Göteborgs stad 1746. Han står som född i Göteborg (men det motsäger i en sådan källa inte att han döptes på Kalven) och att hans hemvist var Göteborg. Han antogs 1739 vid 20 års ålder och fick bedriva utrikes sjöfart. Han var till sjöss 1741 och kom hem på hösten. Året därefter måste han rycka in till huvudflottan i Stockholm. År 1743 var han hemma vid eskadern i Gbg igen. Det var det året han gifte sig på Hälsö.

Kan Anders Fluga vara identisk med Anders Eriksson Flöja? Ja: Anders Flöja skrevs på "Kalve Tången" i mtl 1719-20. Mtl 1719 dateras 13/1. Han skrivs då som "förlovad" (avskedad) båtsman. Mtl 1720 har datum 12/1. Riksgäldens längd (RG) för 1719 är en fullständig mantalslängd och innehåller många fler uppgifter än den vanliga. RG hade att göra med utebliven mantalspeng, och just 1719 hade i princip hela Öckerö socken blivit ruinerad av fienden, varför alla vuxna är införda, så även Kalve Tången. Där heter det att Anders var "förl. båtsman, flött hädan förmedelst fiendens ruin." Att han flyttade har den vanliga mtl inte med förrän 1720. Datum för RG 1719 är 25/10. Det betyder att man kan föra tillbaka Anders avflyttning från *före 1720 12/1* till *före 1719 25/10*.

Anders fick sonen Gabriel medan han bodde på Tången. Det var 1719 19/2. Anders Fluga kan alltså ha hunnit flytta från staden till Kalven mellan 1718 31/3 och 1719 19/2 och sedan tillbaka igen före 1719 25/10, eftersom han blivit utblottad och inte såg någon möjlighet att bo kvar i skärgården. Skolmästare var han tydligen bara en kort tid. Det var vanligt att avdankade soldater och båtsmän fick undervisa barn i den tidens skola.

Anders Flöja borde ha kunnat hittas i Göteborgs skattelängder, om han kallade sig så då. De finns i RG fr. o. m. 1731. När han inte gör det, men att sonen bodde i Haga och troligen även fadern, är den enda förklaringen att han inte kallades just Flöja före 1740. Och då finns ingen annan än Anders Fluga som kan komma i fråga. I Göteborg levde samtidigt (förutom Anders Fluga) tre andra Anders Eriksson, men de har av olika skäl kunnat avföras från utredningen.

Efter detta hittade jag en längd för Göteborg i RG över *myntetecken* 1719. Man måste redovisa sina kontanter och att de var ”oförfalskade”. I denna hittar vi i rote XI *Anders Flöja* med redovisade 50:-. Längden är daterad 1719 6/6. Detta motsäger inte det ovan nämnda utan gör bara att man kan sätta datum för återflyttningen till staden *före 6/6* i stället för *före 25/10*. **Anders Flöja i denna längd utgör den felande länken i bevisningen mellan Fluga och Flöja.** Det bör inte råda något tvivel om att det rör sig om samma person.

Hustrun hette enligt begravningslängden Maria Larsdotter. Man skulle tro att hon hette Gabrielsdotter. Tydligen inte. Anders och Maria nämns inte i Domkyrkans stolrumslängder 1690-1720, så man vet inte när de flyttade till Göteborg (enligt ovan före 1715). Om barnet som dog 1718 var en son, kan Gabriel som föddes ett år efteråt ha fått sitt namn efter honom. Maria dog 1722 och lämnade maken och den blott treårige sonen Gabriel. Anders kunde som det verkar ta hand om Gabriel själv. Kanske han gifte om sig. Det finns inga källor som kan avslöja detta. Han var fattig i många år. Kanske han såg en möjlighet att använda sin litterära förmåga att tjäna pengar och ge ut en dikt om en tidig och för många intressant ostindisk resa. I så fall lyckades han: den kom ut i nio upplagor ända till 1802!

Anders Flöja var poet. Han skrev i alla fall en lång dikt om sin resa och fick den publicerad 1740. Sonen Gabriel gifte sig till Hälsö 1743 och tog med sig sin far dit. Efter bara något år dog så den ”gamle Anders Eriksson Flöja”. Anders Fluga gick ur mtl 1743. Han var alltså 1742 ungefär 63 år och enligt detta född omkring 1679. Om det skall gå ihop med Anders Flöja (vilken ålder är mycket precis angivet i dödboken; 71 år och 2 månader, så när som på 4 dagar) bör han ha varit äldre. I vilket fall som helst var Anders (Fluga och/eller Flöja) alltför gammal för att ha antagits i tjänst på ett fartyg (om inte enbart som författare av en reseskildring). Enligt experten på Ostindiska kompaniets sjöfarare Lars Olof Lööf var det ingen som reste i aktiv tjänst så gammal. Dikten ger intryck av förstahandsuppgifter. Om Anders själv inte var med kan han ha fått uppgifterna från sonen Gabriel som mycket väl kan ha deltagit i den resan. Han var ju 18 år gammal när den startade.

Sammanfattning

Vi har här en båtsman Anders Eriksson som föddes på 1670-talet, som avgick mellan 1715 och 1718, och som 1740 började använda det i militära sammanhang unika namnet Flöja. Han bodde i Haga i Göteborg, eftersom sonen Gabriel gjorde det vid sin vigsel 1743. Gabriel kallades Flöja som enrollerad. Anders gjorde det när han dog. Roten Haga (nr 11) hörde till staden. Därför hörde de som bodde där till Domkyrkoförsamlingen. I begravningsräkenskaperna (bgr) finner man ingen Flöja eller Anders Eriksson, däremot finns i olika källor från Gbg en Anders Eriksson Fluga i Hagaroten. Han var jämnårig med Anders Flöja och nämns inte i begravningslängden efter hustruns död 1722 och alltså inte efter 1742 när han slutar nämnas i mtl.

Hur sannolikt är det att det i en och samma rote i Göteborg fanns både en Anders Eriksson Fluga och en Anders Eriksson Flöja, jämnåriga och med så likalydande namn? Ingen gång nämns både Fluga och Flöja samtidigt i en och samma källa. Inget i familjehistoriken ovan motsäger att det var en enda person det gällde. **Och att Anders Fluga en tid var skolmästare och säkert därför någorlunda beläst gör att man därigenom kan få en förklaring på varför en båtsman blev poet.**

Börta Andersdotter=Brigitta Olsdotter Hedström

Denna kvinnas livsöde känns extra intressant när man börjar utforska det. Trots hennes växlande namn har det gått att följa henne genom livet. Här följer en kort livshistorik, en familjeöversikt och en redogörelse för forskningen som visar vilka källor från Göteborg man kan använda.

Börta föddes 1719 i Bur i Torslanda som äldst av sju syskon. Fadern Olof kom från Heden på Höno. När Börta var 22 år nåddes familjen av det tragiska budskapet att fadern hade omkommit på sjön utanför Belgiens kust och flutit iland vid Calais och begravts där. Familjen stod utan försörjning. Modern Maret blev tvungen att ta med sig barnen och flytta till Hästhagen i Majorna, där Börta fick anställning vid sågverket och kunde försörja dem. Sedan fick de andra systrarna bidra. De använde nu nu som många nyblivna stadsbor ett släktnamn och kallade sig *Hedström* efter faderns födelseort. Börta, eller Britta som hon ville kalla sig nu, träffade så småningom timmermannen och ostindiefararen Johan Hellman och gifte sig med honom 1748. Johan omkom på havet efter bara åtta års äktenskap. Hon gifte om sig efter något år. Mannen, Fredrik Smedberg, var snickare och var född i Königsberg, en gammal hansestad i Ostpreussen (nuvarande Kaliningrad). Folk från alla hörn av världen samlades i den växande staden. Men även denna gång slutade äktenskapet efter bara några år. Men Britta fick en tredje chans. Hon träffade på något sätt Gabriel Andersson på Hälsö och ingick äktenskap 1766. Gabriel var född på öarna men hade vuxit upp i Haga, där fadern bodde som båtsman och ostindiefarare.

Britta blev 1771 änka för tredje gången, nu efter bara fem år. Hon flyttade efter något år till Göteborg och skrevs i Domkyrkoförsamlingen. Efter 16 år dog hon 67 år gammal av ålderdom. Hon hade då fått se två syskon dö i tonåren och en bror som var sjöman försvinna utomlands. System Catharinas förste man omkom också på havet.

Forskningen

I ett försök att hitta mer om ostindiefararen Anders Flöja som dog 1744 på Hälsö och hans familj letades registren för Göteborg igenom:

1. Örgryte sn: Britta Hedström i Hästhagen gift 1748.
2. Örgryte sn: änkan Britta Olsdotter i Hästhagen gift 1757.
3. Örgryte sn: Kerstin Hedström i Hästhagen gift 1749.
4. Gbg Domkyrkofs: sjömansänkan Börta Olsdotter inflyttad från Torslanda pastorat 1771.
5. Gbg Domkyrkofs: sjömansänkan Brigitta Hedström död 1787, 67 år gammal.
6. Bou Sävedals härad (som Örgryte hörde till): änkan Catharina Hedströms make död. Modern Maret Olsdotter, död 1762, nämns. Hon hade en stuga på Ladugårds ägor. Skuld till bl. a. avlidne skepparen Erik Anderssons i Amhult (Torslanda sn) arvingar.
7. Mtl 1752 Örgryte sn, torpare under Ladugården: Olofs änka från Bur, Maret, gammal och alldeles utfattig. Nedanför nämns mågarna Westerberg och Hellman.
8. Örgryte sn: änkan Maret Olsdotter död 1762, 68 år 11 mån 15 dag gammal.
9. Kontroll av mitt familjeregister för Torslanda: i Bur Olof Olsson och Maret Olsdotter med barnen Börta, född 1719, Kerstin, född 1724, Catharina, född 1732, m. fl.
10. Således helt klart hur det hänger ihop. Nu kompletterande forskning kring dessa personer som ledde till familjeöversikten här nedan.

h. **Maret Olsdotter**, f. 1693 17/8 i Bur¹, Torslanda sn, d. 1762 2/8 i Hästhagen², Örgryte sn, av ”Rosen”³

Gift 1718 26/12 i Torslanda sn med

m. **Olof Olsson**, sjöman i Bur⁴, f. 1691 (14/4)⁵ på Hönö Heden, Öckerö sn, d. 1741 9/11 i Bur⁶
d. **Börta**⁷, f. 1719 20/10, g. I 1748 6/1 i Hästhagen m. timmermannen och ostindiefararen Johan Hellman⁸, g. II 1757 26/6 ibm m. snickaren Fredrik Vilhelm Smedberg⁹, g. III 1766 28/12 i Öckerö sn med Gabriel Andersson¹⁰ på Hälsö (1719-71), Börta död 1787 16/3 som sjömansänka i Hästhagen.
d. **Kerstin**, f. 1724 3/2, g. 1749 31/8 i Hästhagen m. matrosen Olof Westerberg¹¹ från Solberga
s. **Olof**, f. 1725 14/12, utomlands i mtl 1748 och nämns inte sedan
s. **Anders**, f. 1728 4/1¹²

s. **Bern(dt)**, f. 1730 10/6, d. 1745 10/1 i Hästhagen

d. **Catharina**, f. 1732 16/10, g. I 1761 18/1 i Hästhagen m. sjömannen Lars Jonsson Liedberg¹³ från Onsala, g. II 1766 26/2 ibm m. tegelmästaren¹⁴ Börge Olsson

d. **Annika**, f. 1735 29/10, d. 1753 18/10 i Hästhagen

Henrik Karlsson 2021

¹ Obs att det ofta står Bua i källorna, men den här familjen bodde i granngården Bur. Dotter till Olof Andersson ohh Börta Andersdotter. Lämnade Bur 1742/43 (RG). Levde som ”Olofs änka från Bur, Maret” i Hästhagen under Örgryte sn (i mtl under ”torpare under Ladugården”) och nämns i mtl 1748-61 som försörjd av döttrarna. De fick antagligen anställning vid Vädersågen (om det fanns arbetsuppgifter för kvinnor där), eftersom de kunde försörja sig själva och modern. Detta sågverk med en väderkvarn anlades av Wilhelm von Utfall på 1720-talet och verkar ha varit det enda företaget i Hästhagen.

² Kvarter 2 i södra Majorna.

³ Död 68 år 11 mån 15 dag gammal, vilket helt stämmer med födelsedatum.

⁴ Skrivs alltid bara som Olof Olsson, men döttrarna kallade sig Hedström när de växte upp i Gbg, troligen av att Olof kom från Heden.

⁵ Son till Olof Rasmusson och hans första hustru Börta Olsdotter.

⁶ Seglade med handelsman Holsts skepp Fortuna från Gbg, drunknade vid ”Flanderska bankarna” och flöt iland död på vrak vid Calais. Begravdes där 14/11. Olof Olsson från Hästevik Sörgård följde honom på resan och i döden. Dessutom Sören Eriksson på Kalven, Helge Larsson på Sunnebacken, Anders Olsson Gadd i Björkö Västergård och Per Sörensson på Fotö. Alltså sex sjömän från Öckerö och Torslanda på detta fartyg.

⁷ Har fått flera olika namn. Kallas under tiden på Hälsö Britta och Börta Hedström, men även Börta Andersdotter. I Gbg skrivs hon Olsdotter, vilket är det rätta. Vid dödsfallet Brigitta.

⁸ Skrivs vid vigseln som Johan Ferdinand Hellman. Ej i db eller bou. I mtl 1752-56 utomlands och 1757 död (=1756). Kallas 1756-57 Olof Hellman, men det är säkert fel och förväxling med en namne längre ner i längden.

⁹ Skrivs i vb Friedric Wilhelm Smedberg från Königsberg. Börjar nämnas som måg i mtl 1758 och skall då ha kommit från Stockholm. Död 1763 16/4, 43 år 7 mån 8 dag gammal. Ingen bou bevarad, men det gjordes en 1766 12/11 (VHHR 1771 7/11) när det drog ihop sig till nytt gifte.

¹⁰ Son till båtsmannen och ostindiefararen Anders Eriksson Flöja ohh NN.

¹¹ Hade 1759 avancerat till kofferdistyrman. Tre barn döda 1750-59. Han ej införd i db. I mtl 1752-53 ”åt Ostindien” och 1762 åter ”utomlands”.

¹² Möjligen den kattunsarbetare A. O. i Hästhagen som gifte sig 1761 23/3 med Anna Persdotter på Varvet. Hon död 1767 6/1, 40 år gammal, maken då timmerman. Omöjligt att få fram ett säkert samband. Kattun var bomullstyg (jfr eng. cotton), och det bearbetades vid tryckerier som försåg det med blommigt mönster, t. ex. till klänningar. Det fanns ett i Gbg som anlades 1735.

¹³ Ej införd i db. Dock bou 1766:687 (som hade dröjt men blev tvingande vid omgiftet), med dödsdatum 1761 20/6, bara 4½ månader efter vigseln, att han hade en bror Anders Jonsson Liedberg, och att han dog i S:t Ubes (i södra Portugal) 5 veckor efter avresan från Gbg med skeppare Mårten Skales fartyg Hoppet.

¹⁴ Tegelmästare 1766 till åtminstone 1773 (hfl, då han var 46 år gammal). Bodde i Hästhagen och arbetade vid tegelbruket där. Ett barn dog 1769. Han avled 1786 24/7 enligt bou 1786:1641, men verkar inte ha införts i db.